

Jasmina Mihajlović je staratelj nad Legatom Milorada Pavića u ulici Braće Baruh u Beogradu. detalji sa snimanja kineske filmske ekipe

žovan i da sada nikog nema da stane iza njega, jer u Srbiji ne postoji nacionalni interes, nego samo partijski. Govorila sam da su ga srpski globalisti proglasili nacionalistom, a srpski nacionalisti – globalistom. I Pavić se našao u poziciji da nema sopstvenu, rodnu naciju, nego je nužno postao svetski pisac i deo svetske kulturne baštine. Srbija je odbila da postane deo svetske kulturne baštine.

Da se ne lažemo, kada se ministar kulture ne pojavi na sahrani, a u to vreme je bio Nebojša Bradić, dok svi najugledniji svetski mediji objavljuju priloge i nekrologe posle

Pavićeve smrti, onda je reč o totalnom, ciničnom i ciljanom bezobrazluku države. Nemam drugi, blaži termin... Da li verujete da postoji nova srpska kafanska kletva: „Da Bog da ti ne došao ministar kulture na sahranu kao Pavić!“ Narod pamti apsurdne i ekstreme. Naroči- to kada se živi u doba ekstrema.

Mladi ste 31 godinu od Milorada Pavića, što je, pored činjenice da ste po profesiji književni kritičar, srećna okolnost za Pavićevo literarno potomstvo. Koliko je za vas srećna okolnost što ste naslednik prava na Pavićevo književna dela?

Uh! Da samo znate koliko sam se puta „svadala“ s Pavićem što mi je natovarilo to teško, preteško breme na kičmu. Posrćem od razgranatog posla. Moram da saradujem bukvalno sa celim svetom. U poslu sam sa izdavačima, urednicima, prevodiocima, čitaocima, studentima, profesorima, književnim agentima, producentima, novinarima... ja sam neinstitucionalni centar za kulturnu komunikaciju sa celim svetom, nevladin i neprofitni samoodrživi ogranak Ministarstva za inostrane poslove – odeljak Kultura, multiknjigovoda, razgranati biro u kojem je bez plate zaposlena samo jedna osoba – ja. U pravnoj stvarnosti sam zapravo korisnik porodične penzije. Pripadam kategoriji koja

ne sme sticati dobit na osnovu samostalnog rada, tako da ugovore za moje knjige mora potpisivati moj sin. Ma, ludilo! U svakom pogledu. Ja sam potpuni zarobljenik književnog dela i lika Milorada Pavića.

KNJIŽEVNA DECA

Sa Pavićem niste imali dece, mada ste nedavno otkrili da ste izgubili dve trudnoće. Kakav je Pavić bio kao roditelj?

To što mu je ćerka tragično završila nema veze sa roditeljstvom, nego sa neizlečivom bolešću. I nije bio samo prema deci brižan, nego prema celoj užoj i široj porodici. Svojoj, mojoj. Pravi patrijarh u najpozitivnijem smislu. Čovek koji uživa u porodičnim ručkovima, izletima, koji novčano i svakom drugom brigom pomaže porodicu.

Što se tiče naše moguće dece, dogovorili smo se na početku braka da će naša deca biti naše knjige! Već smo dovoljno razvodima povredili druge! A naša veza i jeste bila umetnička, stvaralačka. Desilo se, međutim, da sam dva puta s njim zatrudnjivala i svaki put u istoj nedelji bi plod prestao da daje zvuke života. Kad se desilo isto drugi kao i prvi put, ginekolog je sproveo analizu. Izveštaj je bio da je uzrok smrti ploda: nepoznat.

Da li se danas osećate kao majka, supruga ili ljubavnica Pavićevih knjiga?

Osećam se i kao majka i kao supruga i kao ljubavnica Pavićevih knjiga. Sjavnu ste definiciju dali! Osećam se i kao da je sada Pavić skroz ušao u mene. Prepoznajem njegove misli, rečenice, pokrete u sebi. Čak i ono sa čim se nisam slagala ili volela! Ali, prepoznajem i novu sebe, oštru, beskompromisnu kada je reč o osnovnim vrednostima. Zrelu, pomalo tvrdu, išibanu. Osećam i zaštitničku opnu naše obostrane ljubavi koju mi niko ne može oduzeti.

Trenutno iskustveno imam 134 godine. Kada je reč o nekoj granici, crti između pre i posle, osećam samo granicu smrti. Ništa drugo. Vreme sa fizičkim Pavićem i vreme sa metafizičkim Pavićem. Strašno, neizrecivo sam usamljena. To jasno osećam već sedam godina. Osećam prazninu koja se ničim ne može popuniti, zatrpati, gurnuti u nesvesno. Pokušavam..., ali ne ide. Osećam se kao duh.

Izdali ste 100 Pavićevih knjiga posle nje-

Posthumni poklon od muža

Prvi put ću vam reći šta mi je muž obećao kao posthumni poklon. Rekao mi je: „Sa svakom mojom godinom s one strane, ti ćeš gubiti po jednu godinu s ove strane, u realnom životu i vremenu!“ Na moje zaprepašćenje taj obrnuti dorijangrejovski proces je započeo odmah posle Pavićeve smrti! Sada imam sedam godina manje! Često me pitaju da li sam se podvrgla plastičnoj hirurgiji. Nisam! Moja anti-age tajna je alhemijska...

Osećam prazninu koja se ničim ne može popuniti, zatrpati, gurnuti u nesvesno. Pokušavam..., ali ne ide. Osećam se kao duh

moja istina

gove smrti. Koju ponudu izdavača posebno pamтите?

Kineza! To je toliko neverovatno da sam osvojila Kinu Pavićem! Iako traje već četiri godine, još uvek ne mogu da verujem u ushićenje te zemlje prema srpskom piscu, Miloradu Paviću.

„Hazarski rečnik“ je 2013. bio proglašen knjigom godine u Kini! Ove godine sam pozvana u Šangaj na sajam knjiga.

Tokom poslednjih godina u Legatu su mi redovni posetioci Kinezi. Izdavači, novinari, prevodioci, pisci, filmske i TV ekipe. Već drugu godinu za redom filmska ekipa snima emisije o Legatu, o svim punktovima u Beogradu koji su vezani za Pavića, obilazi manastire i lokacije koji se pominju u „Hazarskom rečniku“. Prave nešto što bi se zvalo „Srbijom po Paviću“!

Verovatno je suviše da kažem da nijedna domaća TV nije snimila do sada neki prilog o Legatu, zaostavštini, o tom ogromnom posthumnom uspehu, o tih stotinu novih knjiga diljem sveta... A u međuvremenu je Pavić postao za strance ozbiljna kulturna destinacija u Beogradu. Sva sreća da sam od Rusa dobila nedavno spomen obeležje na zgradi, tako da je mnogo lakše da me pronađu. Inače sam Kinezima morala da pišem šta je na interfonu, pošto stoji ćirilčno ПАВИЋ.

DIGITALNA IZDANJA

Da li više vrednujete Pavićevo digitalna od štampanih izdanja, s obzirom da se obraćaju mlađoj publici i da je i sam Pavić insistirao na njima?

Paviću je mnogo bilo stalo do tog načina čitanja. Nije dočekao da vidi svoje knjige u elektronskom izdanju. Sada ih ima na engle-

skom, kineskom, nešto što je bilo slobodno od naslova, dala sam i na srpskom; u Rusiji uskoro svi glavni romani izlaze u digitalnom obliku.

Lično preferiram „starinsku“ knjigu, mada mlađi svet već odavno sve prima preko ekrana. Kada pogledate kineske izveštaje o prodaji, neporedivo je veći procenat prodatih digitalnih izdanja. A igra brojki u Kini je nestvarna!

Kada idem na groblje, kod muža, ja ne nosim klasičnu daću. Nosim književnu daću! Rasporedim po nadgrobnoj ploči sve knjige koje su izašle između dva odlaska na groblje. Uskoro ću možda nositi samo jednu. Elektronski čitač!

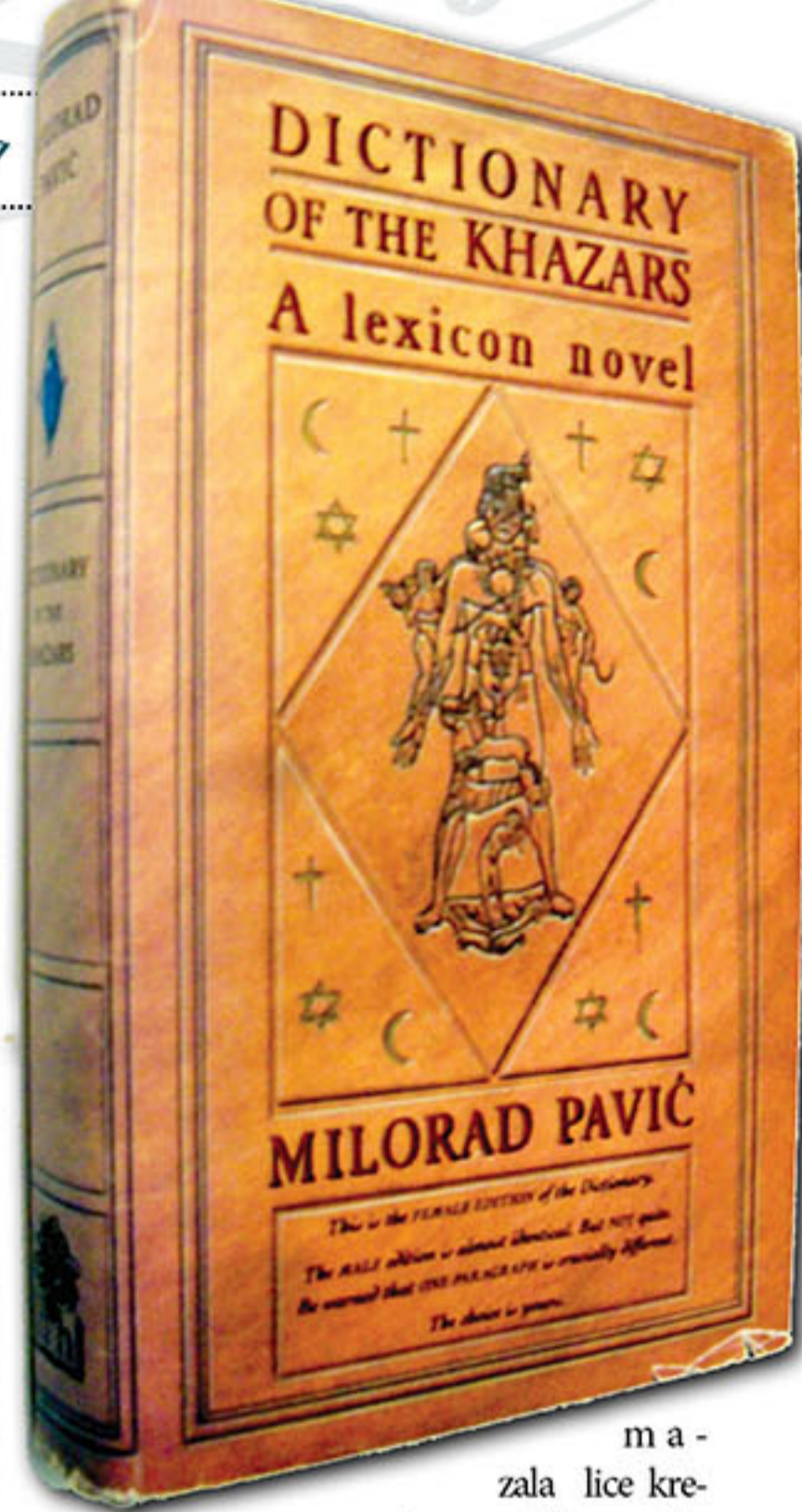
Pavić je pročitao svoja dela pre smrti i rekao da je zadovoljan njima. Šta je poslednje što je „prvi pisac 21. veka“ napisao i da li se sećate kada je i kako to uradio?

Zvanično, poslednja štampana knjiga je „Veštački mladež – tri kratka nelinearna romana o ljubavi“. U rukopisu je ostavio tekst „Poslednja priča“ koju je nedavno objavio pod istim nazivom „Vulkan“ u okviru Izabranih dela. Ostavio mi je Milorad buketički stihova, „Nikad više“ koji sam objavila u okviru interneta, na sajtu. A baš, baš poslednje što je napisao, veče pred infarkt, jeste par stihova o ženi Ive Andrića! Naravno da su upućeni meni. Tih par stihova nisam publikovala javno. Oni su moja lična stvar.

POZDRAVI MAČKU

Šta je poslednje što vam je Pavić učinio ili izgovorio?

Na samrtnoj postelji mi je izdiktirao kojim redosledom treba da rangiram njegova dela: šta sa knjigama, šta sa tada budućim digitalnim izdanjima, šta sa pozorištem... A ja sam mu

ma - zala lice kre- mom, dugo, pažljivo, svaku boricu, nudila mu kockicu čokolade, skinula mu burmu jer su prsti bili otečeni. Zasmejavali smo se kao obično. Rekao mi je da hoću da bude negovan leš! (Često smo tokom života razgovarali, možda krajnje bizarno, o njegovoj smrti. To nije bila tabuisana tema).

Par sati pred smrt smo razgovarali telefonom, sasvim obične bolničke stvari. A poslednja rečenica mu je bila: „Pozdravi mačku!“ Reč je o mački moga sina koja se zvala Cici i mnogo ličila na Milorada!

Koju Pavićevo knjigu držite na noćnom ormariću i koliko ona ima dodirnih tačaka

Na obali Hazarskog mora

Putopis *Na obali Hazarskog mora*, koji čini jedan deo knjige, izlazio je u nastavcima tokom 2012. i 2013. u „Ona Magazinu“. U knjizi je i ciklus sećanja naslovljenih kao *Zakasnela ljubavna pisma* koji je bio štampan u istom časopisu tokom 2010. godine.

Knjigu „Na obali Hazarskog mora“ pronaći ćete u knjižarama lanca „Delfi“

